

Puutiaisten levittämät taudit Suomessa

Borrelioosi on bakteerin aiheuttama tauti, jonka oireet alkavat 3–30 vrk kuluttua puutiaisen puremasta. Noin puolella tartunnan saaneista pureman alueelle kehittyy punoittava, laajeneva ihottuma (erythema migrans) tai harvemmin sinertävä tai punertava patti (lymfosytooma). Myös flunssan kaltaisia yleisoireita voi esiintyä. Hoitamattomana tartunta saattaa johtaa myöhäisborrelioosiin, johon voi kuulua monenlaisia oireita ihossa, hermostossa, nivelissä tai sydämessä.

Varhaisvaiheen borrelioosi todetaan oireiden perusteella eikä laboratoriotutkimusta tarvita. 2–3 viikon antibioottikuuri on tehokas hoito. Tautia vastaan ei ole rokotetta.

Puutiaisaiivotulehdus on viruksen aiheuttama tauti. Suurin osa tartunnan saaneista on oireettomia, mutta osalla kehittyy 4–28 vrk:n kuluttua puremasta kuumetta, lihaskipuja ja sairauden tunnetta. Heistä noin 20–30 % saa viikon kuumeettoman vaiheen jälkeen aivotulehduksen, johon voi liittyä mm. kuumetta, päänsärkyä, niskajäykkyyttä, silmien valonarkuutta, pahoinvointia ja muita hermostoperäisiä oireita. Osalle aivotulehduksen sairastaneita jää pitkäkestoisia jälkioireita.

Puutiaisaiivotulehdusta vastaan ei ole lääkettä, mutta tautia voidaan ehkäistä rokotteella.

© J. Gathany - US-CDC Library

Lisää tietoa borrelioosin ja puutiaisaiivotulehduksen vuosittaisista tapausmääristä ja riskialueista Suomessa sekä puutiaisaiivotulehdusrokotteesta (TBE) on saatavilla THL:n verkko-sivuilla.

Puutiaisten levittämät taudit

Ohjeita suojautumiseen

Puutiaiset voivat levittää tauteja

© ECDC/GuyHendrickx

Puutiaiset eli arkikielissä punkit ovat hyvin pienikokoisia hämähäkkieläimiä, jotka imevät ravinnokseen nisäkkäiden, liskojen ja lintujen verta.

Ixodes ricinus

Aterioidessaan ne voivat saada elimistöön isäntäeläinten bakteereita ja viruksia. Kun puutiainen imee verta ihmisestä, siinä olevat taudinaihuttajat voivat siirtyä ihmiseen ja aiheuttaa sairauksia.

© ttfmrob

© ECDC-Guy Hendrickx

Suomessa tärkeimmät puutiaisten levittämät taudit ovat borrelioosi ja puutiaisaiivotulehdus. Puutiaisen purema itsessään ei ole vaarallinen, ja puutiaisten levittämältä taudeilta on mahdollista suojautua.

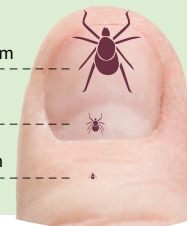
Tietoa puutiaisesta

Puutiaiset elävät aluskasvillisuudessa. Ne tarttuvat ohikulkevaan ihmiseen tai eläimeen käyttämällä jaloissaan olevia koukkuja.

Aikuinen: 7–15 mm

Nymfi: 2–3.5 mm

Toukka: 0.5–1 mm

Puutiaisen elinkaareen kuuluu neljä muotoa: muna, toukka, nymfi ja aikuinen puutiainen. Näistä kolme viimeistä imevät verta ja voivat levittää tauteja.

Toukat näyttävät paljain silmin lähinnä pölyhiukkasilta, mutta nymfit ovat jo hieman suurempia. Aikuiset puutiaiset näyttävät pieniltä hämähäkeiltä. Niiden väri voi vaihdella punertavasta ruskeaan tai mustaan. Ruokaillessaan naaraspuutiainen voi paisua jopa herneen kokoiseksi, kun sen keho täyttyy verellä.

Kuva on suuntaa antava. Tarkempi koko riippuu puutiaisajasta.

©Willow

© Sugeesh

🕒 Riskialueet

Puutiaisia esiintyy lähes koko Suomessa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Ne viihtyvät esimerkiksi ruohikossa ja pensaikossa erityisesti siellä, missä on varjoista ja kosteaa.

Puutiaisten levittämistä taudeista borrelioosia tavataan Suomessa laajasti. Myös puutiaisaivotulehdustapauksia on raportoitu eri puolilla Suomea, mutta tauti on selvästi borrelioosia

harvinaisempi ja tautitapaukset rajoittuvat usein pienelle alueelle. Suurin osa puutiaisista ei levitä mitään sairauksia.

Puutiaisia ja niiden levittämiä tauteja esiintyy myös useissa Euroopan maissa ja muuallakin maailmassa, joten puutiaisilta suojautuminen on hyvä pitää mielessä myös matkalle lähtiessä.

🐛 Puutiaisilta suojautuminen

Puutiaisten levittämät taudit voi torjua suojautumalla puremilta. Luonnossa liikkuesssa kannattaa käyttää suojaavaa vaatetusta kuten pitkähihaisia ja -lahkeisia vaatteita. Puutiaisiin tehoava hyönteiskarkoite antaa lisäsuojaa.

Jokailtainen ”punkkisyynti” ja puutiaisten poistaminen heti havaittaessa vähentävät riskiä sairastua erityisesti borrelioosiin. Puutiaisaivotulehdus voi kuitenkin tarttua puremasta jo minuuteissa.

Puutiaisaivotulehdukselta voi suojautua rokotteella. Rokote ei kuitenkaan suojaa puutiaisten puremilta tai borrelioosilta. Se, kannattaako rokoite hankkia, riippuu puutiaisaivotulehduksen riskistä eli esimerkiksi siitä, kuinka paljon omalla asuin- tai mökkeilykunnalla on tavattu puutiaisaivotulehdusta. Asiasta voi keskustella lääkärin kanssa. Ahvenanmaalla puutiaisaivotulehdusrokote kuuluu kansalliseen rokotushjelmaan.

+ Puutiaisten irrottaminen

Ulkona liikkumisen jälkeen kannattaa tarkistaa vartalon iho ja vaatteet puutiaisten varalta. Erityistä huomiota kannattaa kiinnittää kainaloihin, nivusiin, alaraajoihin, napaan, niskaan ja päähän. Lapsilla puutiaiset löytyvät usein hiusrajasta. Koska puutiaiset ovat hyvin pieniä, ne jäävät helposti huomaamatta.

Suurennuslasista voi olla apua.

Ihoon kiinnittynyt puutiainen voi näyttää pieneltä tummalta pisteeltä, jota ei pysty pyyhkäisemään pois. Yleensä purema on kivuton. Tartuntariskin vähentämiseksi puutiainen kannattaa kuitenkin irrottaa mahdollisimman pian.

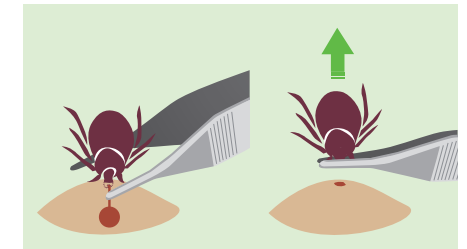
Käytä pinsettejä tai erityistä puutiaisenpoistotyökalua ja ota puutiaisesta kiinni mahdollisimman läheltä ihon pintaa.

Vedä ylöspäin tasaisella liikkeellä. Älä temmo tai väännä. Varo myös puristamasta puutiaista liian lujaa.

Kääri puutiainen esimerkiksi wc-paperiin. Puutiaisen voi hävittää huuhtomalla sen alas wc-pöntöstä.

Älä levitä puutiaisen päälle voita tai muita aineita, koska tämä voi saada puutiaisen tyhjentämään vatsansa sisällön ihoon, mikä lisää tartuntariskiä.

Pese puremakohta lämpimällä vedellä ja saippualla ja käytä antiseptistä puhdistusainetta.

Onnistuneesta poistosta huolimatta ihoon saattaa jäädä puutiaisen osia: tämä ei ole vaarallista. Puremakohtaa kannattaa kuitenkin seurata, ja jos sen ympärille kehittyvä leviävä punoitusta, on syytä hakeutua lääkäriin.